

ПОГЛЯДИ М. ВЕБЕРА НА ПРОБЛЕМУ СОЦІАЛЬНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ

М. Вебер був одним з основоположників теорії про раціоналізацію соціальної дії. Відповідно до теорії, М. Вебера, в першу чергу раціоналізація визначає спосіб ведення господарства, впливає на всі сфери життєдіяльності і навіть мислення людей.

В епоху становлення капіталізму перед вченими постало питання про те, що ж таке сучасне капіталістичне суспільство, звідки воно виникло і до чого зводяться шляхи його розвитку. Відповісти на це питання в своїй теорії спробував М. Вебер, пояснивши все характеристикою типу цілераціональної дії.

Охарактеризувати його в чистому вигляді було найпростіше, звернувшись до поведінки індивіда в умовах економічного середовища [6. С.42].

В результаті процесів раціоналізації в Європі з'явився новий клас суспільства - індустріальний, в якому М. Вебер виділив головні ознаки цього класу - активне застосування формально-раціонального початку, чого не було передбачено в класах суспільства до етапу капіталізму.

В індустріальному суспільстві, за поданням М. Вебера, відбуваються такі соціальні зрушення як: затвердження концепції власного статусу і його значущості, залучення жінок в економічні процеси, вдосконалення невиробничої сфери економіки, розвиток інфраструктури міст, подовження періоду навчання.

В рамках формальної раціональності у представників суспільства переважає цілераціональний тип дії в порівнянні з іншими, зачіпаючи сферу господарської діяльності і відбиваючись на способі життя представників суспільства.

Саме формально-раціональне начало послужило в якості основи для побудови капіталістичного суспільства, а Веберівська теорія капіталізму має тісний зв'язок з вченням про типи панування і теорією соціальної дії.

Проілюструвавши свою теорію прикладами з описом конкуренції на ринку і обміном товарів, М. Вебер довів, що головне в капіталізмі зводиться до способу ведення господарства. М. Вебер визначав капіталізм як «ведення господарства, яке засноване на очікуванні прибутку за допомогою використання можливостей обміну, тобто всевітнього (формально) придбання ... «Там, де існує раціональне прагнення до капіталістичного прибутку, там відповідна діяльність орієнтована на облік капіталу» [2. С.47].

М. Вебер відзначив, що капіталізм - це не нове явище, а нова форма його розвитку. Той капіталізм, який зародився на Заході, не можна відносити до класичного капіталізму, оскільки в ньому з'явилися нові шляхи і форми розвитку. У розвитку капіталізму брали участь так звані капіталістичні авантюристи, на другому етапі розвитку капіталізму М. Вебер відзначає побудова раціональної капіталістичної організації в умовах формально вільного ведення трудової діяльності.

У веберівській теорії капіталізму міститься вказівка на включення в неї соціальної структури суспільства. Тільки дві існуючі теорії про соціальну структуру суспільства (Вебера і Маркса) послужили приводом для розробки парадигм з розподілом всіх представників суспільства на класи і поділ в відповідності до принципів стратифікації.

В якості основної структури суспільства М. Вебер пропонував розглядати класи, для кожного класу автор мав на увазі наявність відмінностей за статусом, матеріального доходу та іншими критеріями.

При розробці своєї теорії соціальної структури М. Вебер приділяв особливу увагу класовим проблемам, при цьому вважаючи, що традиційне розподіл на класи всього суспільства, запропоноване Марксом, є вузьким і не відображає реальності соціального поділу суспільних верств з урахуванням складності вибудовування економічних зв'язків.

М. Вебер брав концепцію Маркса про те, що на освіту класів і перспективи їх існування, істотний вплив роблять економічні чинники, при цьому розглядати особливості впливу економічних факторів він пропонував не тільки з урахуванням залежності відносин в сфері права власності на вироблені засоби [5. С.66].

Як джерела економічних відмінностей в описуваної моделі соціальної структури М. Вебер призводить рівень професійної майстерності і знань, актуальної кваліфікації і наявні навички.

Саме ці фактори визначають те, яке місце займе людина (представник соціальної групи) в суспільстві. У класичному розумінні це означає, що справжні професіонали можуть мати великий рівень доходів навіть без наявності права власності на вироблені засоби. В якості прикладу можна навести юристів, лікарів і т. д., які відповідно до свого рівнем професійної компетенції потрапляють в групи з високим статусом.

Тому М. Вебер пропонував розглядати професійні знання і вміння в якості основи для віднесення індивіда до певного класу і суспільного прошарку [3. С.25].

Свою концепцію соціальної структури М. Вебер описує з ухилом на запропоновану ним теорію соціальної дії, що припускає, що розвиток суспільства відбувається в рамках процесу раціоналізації дій окремих індивідів. На цьому ґрунті індивіди вибирають цілеспрямований тип поведінки, тому їх діяльність орієнтована на досягнення певного рівня професійної майстерності [1. С.62].

При досягненні цього рівня індивід отримує відповідний статус в суспільстві. Як зазначає М. Вебер, на сучасному етапі розвитку суспільства помітно зростає кількість населення, яке не володіє власністю, володіючи при цьому високими професійними якостями, що дозволяє їм отримувати стабільно великий дохід.

Висновок. На підставі зробленого практичного аналізу напрямків реалізації теорії М. Вебера в сучасних умовах, можна зробити висновок, що його концепція про раціоналізм здатна реалізовуватися в сучасному суспільстві. Це можна підтвердити тим, що в даний момент утворення і самоосвіта є джерелом і двигуном всього суспільства, особистісні індивідуальні характеристики і особистісний потенціал - ось основний вектор розвитку. Саме на це спирався Вебер. Також і в контексті релігійної відповідальності, диференціації капіталістичного господарства, вищої влади виробничих сил. Все це підтверджує те, що теорія про раціоналізм Вебера актуальна до сих пір.

Таким чином, сучасна соціологія знання акцентує увагу на тому, що скорочується кількість представників так званого середнього класу, зате посилюється розрив по розбіжностям між елітою і бідним класом суспільства.

Список використаних джерел

1. Агапова Н.Г. Парадигмальні орієнтації і моделі сучасної освіти (системний аналіз в контексті філософії культури): монографія. Рязань, 2014. 364 с.
2. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ, видавництво: Іст-В'ю, 2002. 352 с
3. Коджаспірова Г.М., Коджаспіров А.Ю. Педагогічний словник. Москва., 2014. 175 с.
4. Куманецький К. Історія культури Стародавньої Греції та Риму». Київ., 2014. 351 с.
5. Нова філософська енциклопедія. 2-е видання. Київ., 2015. Том. 1-4. 2816 с.
6. Філософія: енциклопедія. Інтернет видання. Режим доступу: <http://philosophy.niv.ru/doc/dictionary/encyclopedic/>